

מראי מקומות, שיעור מאת הג"ר מאיר קפלן שליט"א

יומא לו. בענין מצוות וידוי

1. יומא לו.: וז"ל, "ת"ר כיצד מתודה עויתי פשעתי וחטאתי וכן בשעיר המשתלח הוא אומר והתודה עליו את כל עונות בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם וכן במשה הוא אומר נושא עון ופשע וחטאה דברי ר' מאיר וחכ"א עונות אלו הזדונות וכן הוא אומר הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה פשעים אלו המרדים וכן הוא אומר מלך מואב פשע בי ואומר אז תפשע לבנה בעת ההיא לכל חטאתם אלו השגגות וכן הוא אומר נפש כי תחטא בשגגה ומאחר שהתודה על הזדונות ועל המרדים חוזר ומתודה על השגגות אלא כך היה מתודה חטאתי ועויתי ופשעתי לפניך אני וביתי וכו' וכן בדוד הוא אומר חטאנו עם אבותינו העוינו הרשענו וכן בשלמה הוא אומר חטאנו (והרשענו ומרדנו) וכן בדניאל הוא אומר חטאנו (והעוינו) והרשענו ומרדנו אלא מהו שאמר משה נושא עון ופשע וחטאה אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע בשעה שישראל חוטאין לפניך ועושין תשובה עשה להם זדונות כשגגות, אמר רבה בר שמואל אמר רב הלכה כדברי חכמים פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים מהו דתימא מסתבר טעמיה דר' מאיר דקמסייע ליה קרא דמשה קמ"ל ההוא דנחית קמיה דרבה ועבד כר"מ א"ל שבקת רבנן ועבדת כר"מ א"ל כר"מ סבירא לי כדכתיב בספר אורייתא דמשה.

ת"ר וכפר בכפרת דברים הכתוב מדבר אתה אומר בכפרת דברים או אינו אלא כפרת דמים הרי אני דן נאמרה כאן כפרה ונאמרה להלן כפרה מה כפרה האמורה בשעיר דברים אף כפרה האמורה בפר דברים ואם נפשך לומר הרי הוא אומר והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו ועדיין לא נשחט הפר מאי ואם נפשך לומר וכי תימא נילף משעיר הנעשה בפנים שכפרתו בדמים הרי הוא אומר וכפר ועדיין לא נשחט הפר ומנין שבאנא נאמר כאן כפרה ונאמר להלן בחורב כפרה מה להלן באנא אף כאן באנא ומנין שבשם נאמר כאן כפרה ונאמרה בעגלה ערופה כפרה מה להלן בשם אף כאן בשם אמר אביי בשלמא חורב מעגלה ערופה לא יליף מאי דהוה הוה אלא עגלה ערופה תיליף מחורב וכי תימא ה"נ והתנן הכהנים אומרים כפר לעמך ישראל ואילו באנא לא קא אמר קשיא."

ורש"י שם ד"ה חוזר ומתודה, וז"ל, "בתמיה, אם על זדונות ימחלו לו אין צריך לבקש שוב על השגגות."

2. רמב"ם במנין המצוות שלפני הלכות תשובה, וז"ל, "הלכות תשובה מצות עשה אחת והוא שישוב החוטא מחטאו לפני ה' ויתודה."

ושם פ"א, וז"ל, "א כל מצות שבתורה בין עשה בין לא תעשה אם עבר אדם על אחת מהן בין בזדון בין בשגגה כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתודות לפני האל ברוך הוא שנאמר איש או אשה כי יעשו וגו' והתודו את חטאתם אשר עשו זה וידוי דברים וידוי זה מצות עשה כיצד מתודין אומר אנא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך והרי נחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה וזהו עיקרו של וידוי וכל המרבה להתודות ומאריך בענין זה הרי זה משובח וכן בעלי חטאות ואשמות בעת שמביאין קרבנותיהן על שגגתן או על זדונן אין מתכפר להן בקרבנם עד שיעשו תשובה ויתודו וידוי דברים שנאמר והתודה אשר חטא עליה וכן כל מחוייבי מיתות בית דין ומחוייבי מלקות אין מתכפר להן במיתתן או בלקייתן עד שיעשו תשובה ויתודו וכן החובל בחבירו והמזיק ממונו אף על פי ששילם לו מה שהוא חייב לו אינו מתכפר עד שיתודה וישוב מלעשות כזה לעולם שנאמר מכל

חטאות האדם: **ב** שעיר המשתלח לפי שהוא כפרה על כל ישראל כהן גדול מתודה עליו על לשון כל ישראל שנאמר והתודה עליו את כל עונות בני ישראל שעיר המשתלח מכפר על כל עבירות שבתורה הקלות והחמורות בין שעבר בזדון בין שעבר בשגגה בין שהודע לו בין שלא הודע לו הכל מתכפר בשעיר המשתלח והוא שעשה תשובה אבל אם לא עשה תשובה אין השעיר מכפר לו אלא על הקלות ומה הן הקלות ומה הן החמורות החמורות הן שחייבין עליהם מיתת בית דין או כרת ושבועת שוא ושקר אע"פ שאין בהן כרת הרי הן מן החמורות ושאר מצות לא תעשה ומצות עשה שאין בהן כרת הם הקלות."

ושם פ"ב ה"ח, וז"ל, "הוידוי שנהגו בו כל ישראל אבל אנחנו חטאנו (כולנו) והוא עיקר הוידוי עבירות שהתודה עליהם ביום הכפורים זה חוזר ומתודה עליהן ביום הכפורים אחר אע"פ שהוא עומד בתשובתו שנאמר כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד."

וקרית ספר שם פרק א' מצוה ט"ז, וז"ל, "שישוב החוטא מחטאו לפני ה' ויתודה. התשובה והוידוי מצוה אחד היא שאין וידוי בלי תשובה כי מי שמתודה ואינו גומר בלבו לשוב מחטאתו הוא כטובל ושרץ בידו והוידוי הוא גמר התשובה, אע"ג דמשהרהר תשובה בלבו נקרא צדיק גמור אפילו הכי לא הוי תשובה מצוה בפני עצמה אלא עם הוידוי שהוא גמר התשובה."

3. רמב"ם פרק י"ג מהלכות סנהדרין הלכה א', וז"ל, "רחוק ממקום ההריגה כעשר אמות אומר לו התודה שכן דרך כל המומתין מתודין וכל המתודה יש לו חלק לעולם הבא אם אינו יודע להתודות אומרים לו אמור תהא מיתתני כפרה על כל עונותי אפילו ידע בעצמו ששקר העידו עליו כך הוא מתודה."

4. רמב"ם פרק ג' מהלכות מעשה הקרבנות, וז"ל, "ייד וכיצד סומך אם היה הקרבן קדש קדשים מעמידו בצפון ופניו למערב והסומך עומד במזרח ופניו למערב ומניח שתי ידיו בין שתי קרניו ומתודה על חטאת עון חטאת ועל אשם עון אשם ועל העולה מתודה עון עשה ועון לא תעשה שניתק לעשה. **טו** כיצד מתודה אומר חטאתי עויתי פשעתי ועשיתי כך וכך וחזרתי בתשובה לפניך וזו כפרתי היה הקרבן שלמים סומך בכ"מ שירצה מן העזרה במקום שחיטה ויראה לי שאינו מתודה על השלמים אבל אומר דברי שבח."

5. מנחת חינוך סימן שס"ד אות א', וז"ל, "שנצטוינו להתודות כו'. עיין ר"מ הלכות תשובה מפ"א עד סוף ההלכה. ולכאורה נלענ"ד מדברי הרב המחבר דהמצות עשה דכאן אינה התשובה, רק הוידוי בפה, דגזירת הכתוב היא דאם מתנחם מהחטא צריך להתודות בפיו, ככל מצות עשה שתלויה בדיבור כגון קריאת שמע ודומיהם. וכן נראה מלשון המכילתא [ספרי זוטא במדבר ה', ה'] שמביא הרב המחבר, ועדיין הייתי אומר שאין הוידוי אלא בארץ ישראל כו' מנלן אף בחוץ לארץ כו'. ובאמת תשובה מבואר להדיא בתורה בפרשת תשובה בפרשת נצבים [דברים ל', א'ג'] והשבות אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך וגו' ושבת וגו' ושב ה' אלהיך את שבותך וגו', ומיירי בחוץ לארץ כדכתיב בכל הגוים וגו'. ובפרשת ואתחנן [שם ד', כ"ז ל"א] והפיץ וגו' ושבת עד גוי כי אל רחום גוי, א"כ מבואר בכתוב דאף בחוץ לארץ מהני תשובה, אלא ודאי תשובה לחוד דהיא אפילו בלב, אם מתחרט בלב שלם הקב"ה מקבל תשובתו, רק כאן היא מצות עשה ככל מצוות עשה שבתורה לומר הוידוי בפה, ואם לא אמר בפה ביטל מצות עשה, אבל מ"מ לענין כפרה על העבירה שעבר נתכפר בתשובה בלב. וגם חייבי כריתות ומיתות בית דין וחייבי מלקות דאין מתכפרין בלא תשובה, ובתשובה מתכפרין ככל חלוקי כפרה שיתבארו [מאות י"ד ואילך] בס"ד, היינו תשובה בלב, אם אין מתחרט בלב אין לו כפרה מהשי"ת, ואם מתחרט בלב יש

לו כפרה מה שהתשובה מכפרת, אבל אין תלוי בכלל בוידוי דברים, רק דהיא מצות עשה בפני עצמה, ואם לא עשה כן ביטל מצות עשה של וידוי, אבל התשובה נתקבלה ומכפרת מה שהתשובה ראויה לכפר בכל עבירה לפי מה שהיא כמו שיתבאר בס"ד."

6. אבי עזרי הלכות תשובה פרק א' סעיף א', וז"ל, "ויוצא מכל זה שאף אם עושה תשובה על חטא מסויים צריך להתודות בנוסח זה שאף אם הוא שוגג יש בזה שמץ של מזיד ומרד, וכן אם עשה במזיד, אולי יש בזה דין שגגה ע"י הוראת היתר, ורק בדוד שהנביא אמר לו שהיה רק שגגה סגי בחטאת לבד. וראיתי אח"כ בספר מנחת חינוך מצוה שס"ד שכתב לדבר פשוט שאין צריך להתודות על חטא מסויים בנוסח זה, רק על השוגג מספיק אם אומר חטאתי ע"ש, ולהמבואר אינו כן, והרי מפורש שדוד רצה לומר כל הנוסח הזה כמפורש בפסוק בתהילים הנ"ל, והוא פשוט. וחד מבני הישיבה שיחיה ה"ה הנעלה מר יחזקאל אסחי"ק הראני שדברי המנ"ח שם תמוה מה שכתב שבהש"ס ביומא ובהרמב"ם הלכות מעשה הקרבנות מבואר שעל עולה מתודה עון עולה ועל חטאת עון חטאת יעוי"ש ופלא שהרי מפורש כתב הרמב"ם בפ"ג מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ט"ו כיצד מתודה אומר חטאתי עויתי פשעתי ועשיתי כך וכך וכי' והרי מפורש שתמיד הוא אומר נוסח זה, ופשוט כמו שכתבתי."